

**Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувач ступеня доктора філософії: Жданова Анна Віталіївна, 2000 року народження, громадянка України, освіта вища: 30 червня 2021 року закінчила юридичний факультет Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та здобула ступінь бакалавра за спеціальністю 081 Право з відзнакою; 31 січня 2023 року закінчила юридичний факультет Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та здобула ступінь магістра за спеціальністю 081 Право з відзнакою; з 2023 року навчається в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 08.051.177, утворена наказом Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, м. Дніпро, від «30» червня 2026 року № 242, у складі:

голови разової спеціалізованої вченої ради

Тетяни КОРНЯКОВОЇ, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

рецензентів:

Юлії ЖИВОВОЇ, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Олександра САЧКА, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного і кримінального права, декана юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

офіційних опонентів:

Кристини РЕЗВОРОВИЧ, доктора юридичних наук, доцента, завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін та психології факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції України Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України;

Сергія ШКОЛИ, кандидата юридичних наук, доцента, завідувача кафедри публічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»;

на засіданні «03» вересня 2026 року прийняли рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Ждановій Анні Віталіївні на підставі публічного захисту дисертації «Суб'єкт кримінального правопорушення

в доктрині кримінального права в контексті глобалізації та Євроінтеграції» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, м. Дніпро.

Науковий керівник: ЛАХОВА Олена Вадимівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису із дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). Наукова новизна дослідження полягає у комплексному переосмисленні інституту суб'єкта кримінального правопорушення в умовах глобалізації та європейської інтеграції. Авторкою сформовано функціонально-контекстуальний підхід, який поєднує класичну кримінально-правову, функціонально-рольову та юрисдикційно-контекстуальну площини. Запропоновано модель багаторівневої кримінально-правової суб'єктності, що охоплює загального суб'єкта, спеціального суб'єкта, неповнолітнього суб'єкта, міжнародно-правового функціонального суб'єкта та юридичну особу як адресата спеціальних кримінально-правових або квазікримінальних заходів. Обґрунтовано необхідність збереження персоналістичного ядра кримінальної відповідальності фізичної особи та одночасного врахування фактичної ролі особи, її службових, професійних, військових, організаційних і управлінських функцій, реального обсягу повноважень, контролю та командування. Подальшого розвитку набули положення щодо спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, кримінально-правового статусу неповнолітніх, юридичних осіб, міжнародно-правової функціональної суб'єктності, а також значення національної, європейської та міжнародної судової практики.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання в науково-дослідній, законотворчій, правозастосовній та освітній діяльності. Сформульовані положення можуть бути враховані під час удосконалення Кримінального кодексу України щодо нормативного визначення та диференціації спеціальних суб'єктів, розвитку системи кримінально-правових заходів стосовно юридичних осіб, правового регулювання корпоративного комплаєнсу, неналежного контролю та правонаступництва, а також імплементації міжнародних і європейських стандартів. Результати можуть використовуватися судами, органами прокуратури, органами досудового розслідування та адвокатурою під час кваліфікації кримінальних правопорушень і визначення фактичної ролі особи у механізмі кримінально протиправної діяльності.

Дисертація виконана державною мовою із дотриманням вимог до оформлення дисертації, встановлених МОН України. Обсяг основного тексту дисертації відповідає нормам, установленим освітньо-науковою програмою «Право» за спеціальністю 081 Право Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Здобувачка має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з яких 3 статті у наукових виданнях, визнаних фаховими з юридичних наук, та 4 праці у матеріалах наукових конференцій, які відображають основні результати дослідження, зокрема:

1. Жданова А. В. Визначення суб'єкта кримінального правопорушення в законах про кримінальну відповідальність України та країн Західної Європи: порівняльно-правовий аспект. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. № 1. С. 270-275. DOI: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-49>. URL: https://apnl.dnu.in.ua/1_2024/51.pdf.

2. Жданова А. В. Суб'єкти кримінальних правопорушень в умовах глобалізації: виклики та нові підходи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 88, ч. 3. С. 136-141. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.3.20>. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/330601/320038>.

3. Жданова А. В. Суб'єкт кримінального правопорушення в умовах воєнного стану: європейські стандарти та українська практика. Юридичний науковий електронний журнал. 2026. № 3. С. 295-298. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2026-3/63>. URL: https://lsey.org.ua/3_2026/65.pdf.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої ради та присутні на захисті фахівці:

Голова спеціалізованої вченої ради – Корнякова Тетяна Всеволодівна, доктор юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право), професор, професор кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України. Зауважень немає.

Офіційний опонент – Резворович Кристина Русланівна, доктор юридичних наук (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право), доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін та психології факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції України Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Зауваження:

1. Центральним елементом дисертації є запропонована авторкою концепція функціонально-контекстуального оновлення інституту суб'єкта кримінального

правопорушення. Разом із тим окремі критерії практичного застосування функціонально-рольового підходу потребують більш детального нормативного обґрунтування. Насамперед це стосується визначення меж між функціональними характеристиками особи та традиційними ознаками спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

2. Значна увага у роботі приділена європейській інтеграції та гармонізації кримінального законодавства України із міжнародними стандартами. Водночас окремі пропозиції щодо імплементації зарубіжного досвіду могли б супроводжуватися більш розгорнутим аналізом потенційних ризиків для стабільності національної системи кримінального права та принципу правової визначеності.

3. Авторкою широко використано практику Європейського суду з прав людини. Разом із тим окремі положення дисертації могли б бути додатково посилені ширшим аналізом практики Міжнародного кримінального суду, а також рішень міжнародних кримінальних трибуналів щодо визначення кримінально-правового статусу осіб, які здійснювали фактичне командування або контроль над злочинною діяльністю.

4. У роботі обґрунтовується необхідність функціонального розширення доктринального розуміння суб'єкта кримінального правопорушення. Водночас окремі запропоновані авторкою положення могли б бути більш детально співвіднесені із принципом законності у кримінальному праві та заборорою розширювального тлумачення кримінального закону.

5. У третьому розділі дисертації сформульовано низку пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства України. На нашу думку, практичне значення дослідження було б ще більш вагомим за умови наведення авторських проєктів конкретних редакцій окремих статей Кримінального кодексу України або модельних законодавчих положень.

6. Проведене порівняльно-правове дослідження охоплює значну кількість держав. Разом із тим окремі питання розвитку інституту суб'єкта кримінального правопорушення у країнах англосаксонської правової сім'ї могли б бути висвітлені більш детально, що дозволило б повніше розкрити особливості різних моделей кримінально-правової суб'єктності.

7. Окремі положення дисертації щодо перспектив розвитку інституту суб'єкта кримінального правопорушення в умовах цифровізації, використання технологій штучного інтелекту та автономних систем мають перспективний характер, однак потребують подальшого розвитку з урахуванням стрімкої еволюції відповідних суспільних відносин.

Офіційний опонент – Школа Сергій Миколайович, кандидат юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право), доцент, завідувач кафедри публічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка».

Зауваження:

1. Запропонована авторкою концепція функціонально-контекстуального оновлення інституту суб'єкта кримінального правопорушення є безумовно цікавою та перспективною, однак окремі її елементи потребують більш чіткого визначення критеріїв практичного застосування. Зокрема, доцільним видається детальніше окреслення меж використання функціонально-рольового підходу під час кваліфікації кримінальних правопорушень, щоб уникнути його надмірно широкого тлумачення.

2. У роботі значна увага приділяється міжнародно-правовим та європейським тенденціям розвитку кримінально-правової суб'єктності. Разом із тим окремі висновки щодо перспектив імплементації відповідних моделей до українського кримінального законодавства могли б бути доповнені більш детальним аналізом потенційних ризиків такої імплементації для збереження принципу особистої кримінальної відповідальності.

3. Аналіз практики Європейського суду з прав людини є достатньо ґрунтовним, однак доцільним могло б бути ширше використання практики Суду Європейського Союзу та рішень міжнародних кримінальних трибуналів, насамперед у частині визначення функціонального статусу осіб, які здійснюють фактичний контроль або командування.

4. Окремі пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства України мають концептуальний характер і, на нашу думку, могли б бути доповнені орієнтовними редакціями відповідних законодавчих змін, що посилює б прикладне значення проведеного дослідження.

Рецензент – Живова Юлія Вадимівна, кандидат юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право), доцент, доцент кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Центральною новелою дисертації є модель багаторівневої кримінально-правової суб'єктності, остаточно узагальнена авторкою у висновках третього розділу на с. 220-226 та загальних висновках на с. 227-234. Відповідно до запропонованої конструкції виділяються загальний суб'єкт, спеціальний суб'єкт, неповнолітній суб'єкт, міжнародно-правовий функціональний суб'єкт та юридична особа як адресат спеціальних кримінально-правових або квазікримінальних засобів. Запропонована модель є науково цікавою та дозволяє системно представити сучасні напрями розвитку кримінально-правової суб'єктності. Водночас доцільною видається додаткова конкретизація системоутворюючого критерію, який забезпечує внутрішню єдність таких різних за юридичною природою елементів. Зокрема, під час захисту авторці варто пояснити, у чому полягає функціональний зв'язок між класичною персональною

суб'єктністю фізичної особи, спеціальним гарантійним режимом неповнолітнього, міжнародно-правовими конструкціями фактичного контролю та юридичною особою як особливим адресатом кримінально-правового реагування.

2. У підрозділах 3.3 та 3.4 на с. 194-219 значну увагу приділено перспективам розвитку кримінально-правового реагування щодо юридичних осіб, зокрема через критерії атрибуції, організаційної дефектності, комплаєнсу, неналежного контролю та правонаступництва. Позитивно оцінюється послідовна позиція авторки, відповідно до якої юридична особа не визнається загальним суб'єктом кримінального правопорушення, а розглядається як самостійний адресат спеціальних кримінально-правових або квазікримінальних заходів. Разом із тим потребує додаткового понятійного уточнення співвідношення кримінально-правової суб'єктності та такого особливого статусу юридичної особи. Науковий інтерес становить питання, чи доцільно в межах запропонованої концепції окремо виокремити категорію організаційної кримінально-правової релевантності юридичної особи, яка точніше відображала б її місце в системі кримінально-правового реагування без ототожнення з носієм персональної вини.

3. У підрозділі 3.2 на с. 180-193 авторка послідовно розвиває функціональний підхід до встановлення ознак спеціального суб'єкта, відповідно до якого юридичне значення можуть мати не лише формальна назва посади чи статус особи, але й реальний обсяг повноважень, фактичний контроль, командування, організаційний вплив та зв'язок виконуваної функції з кримінально протиправним діянням. Такий підхід видається переконливим для службових, військових, корупційних та міжнародних кримінальних правопорушень. Водночас його практична реалізація потребує чіткого визначення нормативних меж з огляду на принцип законності кримінальної відповідальності. У зв'язку з цим доцільно конкретизувати, за яких умов оцінка фактичної ролі особи виступає способом встановлення змісту вже передбаченої кримінальним законом ознаки спеціального суб'єкта, а за яких може створювати ризик розширювального тлумачення або фактичного конструювання нової ознаки суб'єкта поза межами закону.

4. У висновках третього розділу на с. 220-226 та загальних висновках на с. 227-234 неповнолітній суб'єкт визначається як окремий рівень багаторівневої моделі, специфіка якого пов'язується не лише з віком кримінальної відповідальності, але й із підвищеними гарантіями справедливого провадження, індивідуалізації, ресоціалізації та ефективної участі у процесі. Такий підхід відповідає сучасному гарантійному спрямуванню ювенальної юстиції. Разом із тим для більшої концептуальної завершеності запропонованої моделі доцільно було б чіткіше розмежувати матеріально-правові та кримінально-процесуальні складові ювенальної суб'єктності, визначивши, які саме ознаки обґрунтовують виокремлення неповнолітнього як самостійного рівня кримінально-правової

суб'єктності, а які характеризують спеціальний процесуальний режим реалізації його статусу.

Рецензент – Сачко Олександр Васильович, доктор юридичних наук (12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність), професор, професор кафедри адміністративного і кримінального права, декан юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Дискусійним є питання про те, які елементи класичної персоналістичної моделі суб'єкта кримінального правопорушення є незмінними, а які можуть зазнавати трансформації під впливом глобалізації та євроінтеграції.

2. Запропонована модель багаторівневої кримінально-правової суб'єктності потребує додаткового пояснення щодо єдиного критерію її побудови та розмежування між власне суб'єктом кримінального правопорушення і юридичною особою як адресатом кримінально-правового реагування.

3. Доцільно уточнити, чи є міжнародно-правовий функціональний суб'єкт самостійним видом кримінально-правової суб'єктності, чи його доцільніше розглядати як особливий різновид спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

4. Потребує конкретизації питання про критерії допустимості запозичення європейських або міжнародних кримінально-правових конструкцій та їх сумісності з принципами національного кримінального права.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Ждановій Анні Віталіївні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

[Handwritten signature]

Тетяна КОРНЯКОВА